

ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולעקור עבודה זרה מהעולם ע"ש הכתוב בראשית ל"ה ב' הסירו את אלוהי הנכר וכו' וכדכתיב (זכרי' י"ג ב') והי' ביום ההוא נאום ה' צבקות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד וגם את הנביאים [נביאי השקר] ואת רוח הטומאה [יצר הרע] אעביר מן הארץ.

ולאתבא פולחנא דשמיא לאתרי' פירוש הדבר הובא בפירוש הקדיש בסידור וילנא ולהשיב מלכות שמים למקומו ועל שם הכתוב (יחזקאל ל"ח כ"ג) והתגדלתי והתקדשתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'.

(ויצמח) נוהגים העולם האומרים ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה בקדיש שלא אומרים בקדיש שהוא עתיד של סיום מסכת ובספר שבט מיהודה סי' ב' הובא בתחילת דבריו סברא שהקדיש שהודפס בש"ס וילנא ובוילנא נהגו כמנהג אשכנז שלא אומרים ויצמח פורקניה ולפ"ז הנוהגים לומר ויצמח פורקניה כל השנה יש לאומרו גם בסיום מסכת אלא דהביא שם דמנהג הספרדים מדורי דורות דאומרים קדיש שהוא עתיד בתשעה באב אחר הקינות ולא מופיע באף אחד מהם ויצמח פורקני' ולא עלה על לב לאומרו עד הדור האחרון שהתחילו להוסיפו מדעת עצמם.

בספר שם האריך במקורות דהנה בסדר תפילות כל השנה להרמב"ם נוסח הקדיש הוא שהוא עתיד וימליך מלכותי וכו' עד דאמירן בעלמא עכ"ל ומשמע דמוימליך מלכותי' ממשיך הקדיש רגיל ככל הקדישים והיינו עם ויצמח פורקני' וכן הגירסא בדפוס הראשון (רומי שנת ש"מ) וברמב"ם מהדורת הר"י קאפח (עמ' תש"כ אות ל"א) הביא סדר תפילות כל השנה לרמב"ם ע"פ כתבי יד תימנים עתיקים שלא כתבו וכו' בשום מקום ושם מובא להדיא ויצמח פורקניה וידע משיחיה וכן הביאו בקובץ בית אהרן וישראל (שנה ט"ו גליון ג' [פ"ז] עמ' ק"מ [ת"מ]) מסידורים קדמוניים מכת"י תימניים משנת שנ"ד ומשנת ת"כ למהר"י ונה ומשנת ת"ב למשפחת שבזי ומשנת שפ"ח למהר"י בשירי ושכן הוא ברמב"ם מהדורת גאלדשמיט עמ' 203 וכן הוא בסידור תכלאל עם פירוש עץ חיים למהר"י (אחרי אין כאלוקינו) ובסידור ר' סעדיה גאון (עמ' שנ"ט) בקדיש שהוא עתיד כתוב וימליך מלכותי' ויתר הקדיש עכ"ל והיינו מוימליך מלכותי' ממשיך הקדיש כרגיל ובסידור שם עמ' ל"ה כתב ויצמח פורקניה בנוסח הקדיש וע"ע במחזור ויטרי (סי' רע"ט) בקדיש דהוי עתיד כתב להדיא וימליך מלכותי' ויבע משיחיה ויצמח פורקניה בחיכון וכו' עכ"ל וכן הוא בספר הנהר (לאחד מבעלי התוס') הלכות אבל עמ' ס"ז.

אולם באבודרהם כתב ונהגו לומר אחר שקוברין המת וכן בתשעה באב כך יתגדל ויתקדש שמי' רבא שהוא עתיד לחדתא עלמא וכו' והביא שם נוסח הקדיש ללא ויצמח פורקניה על אף שבנוסח הקדיש הרגיל כתב ויצמח פורקניה וכן הביא מסידור הרשב"ן (לרבינו שלמה בר נתן) שכתב ויצמח פורקניה בקדיש הרגיל ואילו בקדיש הגדול לא כתב ויצמח פורקניה אף שהביא כל נוסח הקדיש הרי דאין לאומרו בקדיש זה.

ובטעם הדבר מדוע לא לומר ויצמח פורקניה בקדיש זה הביא שם דכל התוספת עוסקת בגאולת כלל ישראל לפיכך אין סיבה להוסיף ויצמח פורקני' גם אחר שכבר הביא כל השבח של הגאולה. ובטעם האומרים ויצמח פורקני' הביא בקובץ בית אהרן וישראל שנה י"ד גליון ה' (פ"ג) עמ' ק"ח (תר"פ) דכיון דזה מטבע הקדיש אין להוריד ממטבע הקדיש כלל, (יעו"ש).

ועיין בספר קונטרס כבוד התורה בסופו הדרן עלך דהביא משמיה דמרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א דמי שנוהג לומר בכל קדיש ויצמח פורקני' יאמר אף בקדיש זה.

בן האבודרהם פירש לפי שבזמן הגאולה לא ישארו כי אם אחד מעיר ושנים ממשפחה אנו מתברכין כאן בחיים וזהו שהכתוב אומר (מלאכי ג' ב') ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו כי הוא כאש מצרף וכבורית מכבסים ובגמ' (סנהדרין צח:) ייתי ולא איחמיניה מרוב הצרות העתידיות לבוא באותו זמן ובאותה מלחמה תהיה מיתה לעמלק וחיים ואורך ימים לישראל ובוזה יהי גדול ה' בחייכון לא רק בחייכון העתידים בתחי' לעתיד לבא אלא גם ביומיכון העכשויים דכל בית ישראל לאלה החיים כיום ולכל אלה שיקומו לתחיית המתים (גשר החיים). והנה פירוש זה אמירת בחייכון וביומיכון זוהי תפילה על זמן הגאולה אולם בדברי ר"י בר יקר משמע שזוהי תפילה וז"ל ויקרב הזמן ואותו עת בחיינו ובחיי דכל בית ישראל במהרה רוצה המתפלל לומר שימליך בירושלים ובציון כאשר בתחילה ויהי רצונינו שיהי בקרוב מעתה דהיינו בימינו.

ולכאורה כיון שהקדיש זהו שבח לקב"ה ותפילה על גילוי שכינה לכאורה מסתבר כפירוש הר"י בן יקר שזהו המשך השבח והתפילה על גילוי השכינה ומשמע שזהו חלק מהשבח.

ולפירוש הר"י בן יקר המשך ביאור הקדיש כתב וז"ל ויאריך מלכותו לעולם דהיינו בחיי דכל בית ישראל פירוש אף לדורות העתידים להיות והיינו דכתיב בספר מיכה ומלך ה' עליהם בהר ציון מעתה ועד עולם (מיכה ד' - ז') וזהו ענין תפילה יה"ר שמעתה יהיה ויאריך עד עולם מלכותו עכ"ל מבואר דיש כאן תפילה נוספת לנצחיות המלכות שתמשך לנצח אף לדורות העתידין.

ולפירוש האבודרהם צ"ל דאף דבעצם הקדיש הוא שבח לקב"ה מ"מ עיקר הבירור הסופי במלחמת גוג ומגוג וזהו חלק מהאפשרות לגילוי השכינה ולפיכך עצם הבירור זה חלק מפרסום שמו יתברך ואף שאין כאן תפילה לגילוי שכינה אלא ברכה לישראל שע"י זה יהי גילוי שמו יתברך.

אף בעגלא ובזמן קריב הגר"א בספרו אדרת אליהו (פרשת האזינו) הביא לפרש כפלות הלשון בעגלא ובזמן קריב הרי לכאורה שניהם המשמעות מיד והביאו לפרש ע"פ הפסוק (דברים ל"ה ל"ה) כי קרוב יום אידם וחש עתידות למו ופירש כי קרוב יום